

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ОГЛЯД

| ПРИЗУПИНЕННЯ ГОЛОСУВАННЯ

Верховна Рада України наразі не голосуватиме в цілому за законопроект про внесення змін до Конституції України в частині децентралізації влади, у якому, зокрема, містяться норми про особливості місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей. Про це повідомив голова Верховної Ради Андрій Парубій.

Те саме під час урочистого засідання Верховної Ради з нагоди 20-ї річниці Конституції України заявив і Президент Петро Порошенко.

Україна повернеться до розгляду змін до Конституції в частині децентралізації лише після створення умов у сфері безпеки на сході України.

«Зміни до Конституції у другому читанні голосуватимуть не

сьогодні і не завтра... Очевидно, що для внесення змін до Конституції в цій частині є чіткі попередні умови, перш за все – у сфері безпеки», – заявив Петро Порошенко.

«Має бути встановлений повний та тривалий режим припинення вогню. РФ повинна вивести всі свої війська, зброю та техніку з території України. СММ ОБСЄ має встановити постійний моніторинг над тимчасово неконтрольованою ділянкою українсько-російського державного кордону. Має відбутися реальне роззброєння всіх незаконних угруповань на цій території, встановлення зон безпеки», – заявив президент.

Також Порошенко зауважив, що місцеві вибори на територіях тимчасово окупованого Донбасу мають відбутися «не під дулами бойовиків, а згідно з українським законом і відповідно до

стандартів ОБСЄ». «Лише за дотримання таких умов я готовий буду звернутися до ВР із закликом проголосувати за зміни до Конституції у частині децентралізації у другому читанні», – додав президент.

Петро Порошенко також запевнив, що позиція України щодо внесення змін до Конституції в частині децентралізації знаходить повне розуміння з боку європейських партнерів, так само як й обрана модель правління. «Парламентсько-президентська модель – один з наслідків Революції Гідності, рівно як індикатор нашої причетності до європейської політичної культури», – заявив Порошенко.

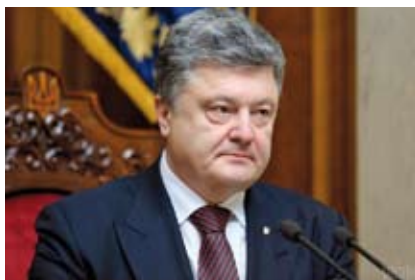
| ЗМІНИ ДО КОНСТИТУЦІЇ ОПУБЛІКОВАНО

29 червня офіційна газета Верховної Ради «Голос України» опублікувала закон про внесення змін до Конституції в частині правосуддя.

Відповідні зміни, що набувають чинності через три місяці з дня опублікування, передбачають, зокрема:

- реорганізацію Вищої ради юстиції у Вищу раду правосуддя (ВРП);
- позбавлення президента права створювати суди;
- закріплення за парламентом повноважень зі створення, ліквідації реорганізації судів;

- позбавлення Верховної Ради України повноважень призначати суддів безстроково і давати згоду на їх затримання та арешт із передачею останніх повноважень ВРП;
- позбавлення президента, парламенту і з'їзду суддів права звільняти суддів Конституційного Суду (КС) – суддю можна буде звільнити лише за рішенням не менше як двох третин складу КС;
- запровадження інституту конституційної скарги та ін.

Документ підвищує з 25 до 30 років мінімальний вік для займання посади судді і при цьому запроваджує систему конкурсного відбору для призначення суддів. Конкурс проводитиметься і щодо суддів Конституційного Суду України.

Також документ збільшує строк повноважень генерального прокурора з 5 до 6 років, але забороняє йому займати цю посаду 2 строки поспіль.

ПРАВО НА САМОВИЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КРИМСЬКИХ ТАТАР

Президент України Петро Порошенко вважає, що Україна повинна надати кримським татарам право на самовизначення в складі єдиної держави.

«Ми зобов'язані дати кримським татарам право на самови-

значення в рамках єдиної Української держави. Це те, що ми заборгували кримським татарам. Українська влада це повинна була зробити принаймні 20 років тому. І зараз ситуація була б зовсім іншою», – заявив Порошенко.

Президент розповів про те, що модель встановлення національної автономії відповідатиме всім змінам до Конституції, які він збирається підготувати. За його словами, це буде передача в Конституційну комісію, залучення туди представників кримських татар, ретельне опрацювання, обговорення, підписання і передача до Верховної Ради.

КОНСТИТУЦІЙНА КРИЗА В ПОЛЬЩІ ТРИВАЄ

Конституційна криза, яка розпочалася в Польщі у зв'язку із змінами до законодавства про Конституційний трибунал (КТ), триває.

Перед завершенням попередньої каденції парламенту чинна

на той час коаліція змінила закон про Конституційний трибунал та призначила п'ять нових суддів до його складу, зокрема двох – з відтермінуванням прийняття рішення. Після отримання більшості в результаті парламентських виборів партія «Право і справедливість» обрала нових суддів, присягу в яких прийняв Президент Польщі Анджей Дуда. У грудні 2015 р. було внесено зміни до закону про Конституційний трибунал, за яким по-новому врегульовано порядок розгляду і прийняття ним рішень (повним складом – щонайменше 13 із 15 суддів, більшістю від загальної кількості суддів, а не простою більшістю, як раніше), а також черговість розгляду справ (за їх надходженням, що, в умовах перебування на розгляді в КТ кількох сотень справ, відкладало б вирішення нових на кілька років). Отже, робота суду фактично була заблокована. У березні цього року Конституційний трибунал визнав згаданий закон неконституційним, проте уряд блокував набуття чинності цього рішення через перешкоди в його опублікуванні. Раніше, у грудні 2015 р., Конституційний трибунал визнав неконституційним також обрання новою більшістю п'яти суддів КТ.

Європейські органи та установи гостро відреагували на ці події. Венеційська комісія визнала закон несумісним з верховенством права. Єврокомісія у своєму Висновку щодо ситуації з верховенством права у Польщі (1 червня 2016 р.) закликала вирішити проблеми із призначенням п'яти суддів та виконанням рішень Конституційного трибуналу від 3 та 9 грудня 2015 р. з цього питання, змінами до за-

кону про Конституційний трибунал від 22 грудня 2015 р. та рішенням КТ про визнання їх неконституційними, а також ефективністю конституційного контролю за новим законодавством, ухваленим протягом 2016 р.

22 липня польський Сейм прийняв новий закон про Конституційний трибунал, який засвідчив, що криза продовжується. Законом передбачено, що найважливіші питання (такі як справи про вето президента, закон про Конституційний трибунал, компетенційні спори між державними органами, перешкоди у здійсненні повноважень президента Республіки) суд має розглядати «повним складом», тобто 11 суддів, а інші питання щодо конституційності законів – у складі п'яти суддів, інших нормативно-правових актів – трьох суддів. Закон також передбачає, що всі справи, які зараз перебувають в суді, мають бути заново розглянуті після того, як закон набуде чинності (отже, ухвалені в кризовий період рішення Конституційного трибуналу не визнаються). Три судді Конституційного трибуналу, обрані попереднім складом Сейму, не допускаються до роботи в ньому, натомість підтверджується обрання парламентом нових суддів.

27 липня Єврокомісія оприлюднила Рекомендації щодо верховенства права в Польщі. Комісія оцінила загальну ситуацію, зокрема у світлі нового закону, і дійшла висновку, що окремі застереження таки враховано в цьому законі, проте є чимало важливих моментів, які викликають стурбованість у сфері верховенства права. Єврокомісія закликала дотримуватися рішень Конституційного трибуналу, за яки-

ми три судді, обрані попереднім парламентом, можуть виконувати свої обов'язки, а судді, призначені новим парламентом, без належного законодавчого підґрунтя не можуть обіймати ці посади; опублікувати і виконувати рішення КТ від 9 березня 2016 р. і пов'язані з ним рішення, взяти до уваги рекомендації Венеційської комісії та забезпечити належну оцінку Конституційним судом нового закону від 22 липня.

11 серпня Конституційний трибунал оприлюднив рішення щодо неконституційності низки положень нового закону. Текст рішення з обґрунтуванням займає близько 90 сторінок і доступний на офіційному сайті органу конституційної юстиції Польщі.

РОЗСЛІДУВАННЯ ЩОДО ГЛАВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТРИБУНАЛУ ПОЛЬЩІ

Польська прокуратура розпочала розслідування, щоб визначити, чи не перевищує глава Конституційного трибуналу своїх повноважень, не дозволяючи трьом суддям, обраним правлячою парламентською більшістю, приступити до виконання своїх обов'язків.

Водночас на офіційній сторінці органу конституційної

юстиції розміщено коментар глави Конституційного трибуналу Анджея Жеплінського про те, що справа проти нього є завідомо упереджена.

ОГОЛОШЕННЯ ПРО ТИСК НА СУДДІВ У ГРУЗІЇ

Глава Конституційного суду Грузії на прес-конференції 21 липня 2016 р. заявив, що частина суддів піддається тиску та шантажу з метою ухвалення рішень, які є вигідні для уряду.

Генеральна прокуратура негайно порушила провадження для розслідування інциденту та допитала усіх дев'яťох членів Суду. Жоден з допитаних суддів не підтвердив, що на нього чиниться тиск.

Допитали також і главу Суду Георгія Папуашвілі після зустрічей із президентом, прем'єром та головним прокурором країни. На цей час результатів слідства ще немає.

Кризу Конституційного суду Грузії пов'язують з розглядом «резонансних» справ, які опосередковано стосуються колишнього президента Грузії Міхеїля Саакашвілі та його політичної партії «Єдиний національний рух». Окрім того, у частини суддів у вересні закінчуються повноваження.

ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА В АВСТРІЇ СКАСОВАНО

Підсумки президентських виборів в Австрії скасовані – таке рішення ухвалив Конституційний суд країни за позовом представників правонаціоналістичної Партії свободи, що оскаржувала результати голосування, за якими програв їхній кандидат.

«Це рішення не робить нікого ні переможцем, ні переможеним», – заявив глава Конституційного суду Герхарт Хольцингер, оголошуючи вирок. За його словами, суд ухвалив таке рішення, щоб зміцнити довіру до демократичних процедур та інститутів правової держави.

Тепер Міністерству внутрішніх справ, якому підпорядковуються виборчі служби, потрібно організувати нові вибори, на що знадобиться два-три місяці. У цей час президентські функції колегіально виконуватиме президія Національної ради Австрії.

У другому турі виборів президента Австрії у травні переміг колишній лідер «зелених» Олександр Ван дер Беллен. Після перерахунку бюлетенів, поданих поштою, він набрав 50,3% голосів і на 0,6% обійшов свого суперника – кандидата від націоналістичної Партії свободи Норберта Хофера.

Лідер Партії свободи Ханс-Крістіан Штрахе заявив про чис-

ленні порушення під час підрахунку голосів і про те, що неправильно враховані були понад 570 тисяч бюлетенів.

Активне виборче право в Австрії має майже 6,4 мільйона осіб. Достроково, поштою, проголосували понад 850 тисяч осіб, і Ван дер Беллен переміг саме за рахунок підрахунку заздалегідь надісланих бюлетенів.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД ІСПАНІЇ ПРИЗУПИНЯЄ ПЛАН ЗАХОДІВ ЩОДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ КАТАЛОНІЇ

План заходів щодо незалежності Каталонії, який наприкінці липня затвердив парламент Каталонії, був призупинений Конституційним судом Іспанії. У висновку, який був прийнятий за результатом термінової зустрічі суддів і скерований до іспанського уряду, вказується, що заходи щодо виходу зі складу Іспанії та затверджений план суперечать Конституції.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ ВИЗНАЧИЛАСЬ

У Великобританії відбувся референдум щодо виходу країни з Євросоюзу. Згідно з результатами, 51,9% жителів проголосували «за», тоді як 48% – побажали залишитися в складі ЄС.

Зокрема, вихід з Євросоюзу підтримали Англія та Уельс, тоді як в Шотландії та Північній Ірландії більшість жителів голосували за збереження членства.

Відзначимо, що в Шотландії розглядають можливість проведення повторного референдуму

про незалежність, оскільки, за словами першого міністра Шотландії Ніколи Старджена, «Brexit є демократично неприйнятним».

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС У ТУРЕЧЧИНІ

Прем'єр-міністр Туреччини Біна Йилдирим повідомив, що Партія справедливості і розвитку спільно з опозиційними Народнореспубліканською партією і Партією націоналістичного руху почали процес розробки нової демократичної конституції.

«Ми дійшли висновку, що чинна Конституція потребує внесення незначних змін. Ми розпочали процес розробки проекту нової Конституції», – сказав він.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В ІТАЛІЇ

Вищий касаційний суд Італії схвалив проведення загально-

національного референдуму щодо конституційної реформи.

Суд розглянув петицію, під якою підписалося понад 500 тисяч осіб, щодо проведення референдуму і виніс позитивне рішення.

Тепер в уряді Маттео Ренці, який ініціював проведення голосування, є 60 днів для затвердження дати референдуму. Очікується, що він буде призначений на 13 або 20 листопада 2016 р., можливо, і 27 листопада.

На референдум винесено питання про схвалення законопроекту щодо зміни Конституції Італії, внаслідок чого кардинально змінюється політична система країни: змінюється порядок формування Сенату, скорочується його чисельність, зменшуються функції і повноваження, скорочується фінансування.

У результаті реформи зменшаться повноваження регіонів країни: питання енергетики, стратегічної інфраструктури та цивільного захисту безпосередньо вирішуватиме президент.

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗМІНИ В АЛБАНІЇ

Вечері 21 липня 2016 р. парламент Албанії одногосно схвалив конституційні поправки, пов'язані з реформою правосуддя. Нинішні конституційні поправки передбачають реорганізацію Ви-

щої судової ради, Конституційного суду і низки інших вищих державних установ, пов'язаних із судовою системою, а також для створення тимчасового механізму перевірки передбачається вивести корумпованих і некомпетентних суддів із судової системи.

ОБРАННЯ НОВИХ СУДДІВ У ХОРВАТІЇ

7 червня 2016 р., відповідно до закону про Конституційний суд Республіки Хорватії, десять новообраних суддів прийняли присягу перед президентом Республіки. Відтепер Суд, як і раніше, працюватиме в повному складі – 13 суддів.

ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЮБУ В ЛИТВІ

У червні 2016 р. парламент Литви схвалив положення, які визначатимуть «сім'ю» лише на бази

«[гетеросексуального] шлюбу, материнства і батьківства». Тепер ці положення вимагають додаткового голосування, перш ніж можуть бути офіційно прийняті після повернення парламенту до роботи у вересні.

ПИТАННЯ СЕРБЬСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Боснійці сподівалися, що прем'єр-міністр Сербії Александар Вучич зможе переконати лідера боснійських сербів у необхідності скасувати спірний референдум в населеному боснійськими сербами регіоні країни. Проте 25 вересня референдум таки відбувся.

На референдум було винесено питання до жителів Республіки Сербія, чи згодні вони, що щорічний день святкування сербської міні-держави повинен залишатися 9 січня. Однак боснійці вважають, що це насправді є тестом для більш серйозних заходів, а саме, про незалежність від Боснії, яка планується на 2018 рік.

Конституційний суд ухвалив, що дата проведення щорічного дня дискримінує сербське населення, оскільки він припадає на православне релігійне свято, проте цього рішення не прийняв президент Мілорад Додік. Однак, боснійські серби абсолютною більшістю проголосували за те, щоб зберегти 9 січня «Днем Республіки Сербська».

РЕФЕРЕНДУМ В УГОРЩИНІ

Національний виборчий комітет Угорщини відхилив ініціативу проведення референдуму про умови вступу України в Європейський Союз, за якими Закарпаття мало визначитися зі своєю територіальною належністю.

Таке рішення було прийнято на засіданні комітету в Будапешті 19 серпня.

Питання, яке пропонувалося винести на референдум в Угорщині, звучало так: «Чи бажаєте Ви, щоб угорський парламент затвердив Договір про приєднання між Україною та Європейським Союзом тільки за умови, щоб в Закарпатській області, в західній частині України, і зокрема в районі міста Берегово було дозволено провести референдум щодо їх територіальної належності (право стати частиною Угорщини або іншої держави, стати суверенною державою або залишатися частиною України) і адміністративного статусу?».

Ініціатива проведення референдуму належала фізичній особі.

Виборчий комітет одностайно ухвалив, що така ініціатива суперечить міжнародним договорам, а також Статуту ООН, який ратифікований угорським парламентом. Адже Статут забороняє державам-членам брати участь у справах, які підпадають під внутрішню юрисдикцію інших

країн. Конституція Угорщини також забороняє проведення референдуму щодо міжнародних договорів.

2 жовтня в Угорщині відбувся референдум щодо квот Європейського Союзу для мігрантів. Питання на референдумі звучало так: «Чи хотіли б Ви, щоб ЄС без згоди парламенту Угорщини займався врегулюванням питань, пов'язаних з особами, які не є громадянами Угорщини?» Втім, референдум визнали недійсним, оскільки явка не сягнула 50 %. Щоправда, більшість проголосуваних висловились проти квот.

За планом Єврокомісії Угорщина протягом наступних двох років має прийняти 2,3 тисячі біженців.

РОЗПОЧАЛА РОБОТУ АСОЦІАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ КРАЇН БАЛТІЙСЬКОГО І ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНІВ

З 30 червня по 1 липня в Кишиневі (Молдова) тривало засідання Асоціації конституційної юстиції країн Балтійського та Чорноморського регіонів, перший з'їзд Асоціації присвячений темі «Роль конституційних судів у захисті демократичних цінностей».

У роботі Конгресу взяли участь члени Асоціації (конституційних судів Грузії, Литви, Молдови та України), гості з Азербайджану, Кіпру, Польщі, Румунії, Туреччини, США, а також від Венеційської комісії та інших міжнародних організацій.

У наступному році головування в Асоціації, яке цього року належить Конституційному суду Республіки Молдова, передадуть Конституційному Суду України.

З ініціативи Конституційного суду Литви і Конституційного суду Молдови Асоціація конституційного правосуддя країн Балтійського та Чорноморського регіонів була створена торік у Вільнюсі. Діяльність Асоціації спрямована на розвиток співпраці конституційних судів щодо розширення обміну досвідом між конституційними судами країн Східного партнерства ЄС та ЄС, сприяючи реалізації основоположних принципів демократії та їх консолідації в регіоні Східного партнерства.

ЗВЕРНЕННЯ ДО ПРАВЛІННЯ ТУРЕЧЧИНИ

Асоціація конституційної юстиції країн Балтійського та Чорноморського регіонів разом з Венеційською комісією висловлює

свою глибоку стурбованість у зв'язку з наслідками спроби державного перевороту в Туреччині.

За доповідями турецьких ЗМІ, близько трьох тисяч суддів і прокурорів були заарештовані або відсторонені від посад, зокрема відсторонено двох суддів Конституційного суду і п'ять членів Вищої ради суддів і прокурорів.

У такі важкі часи для Туреччини масові звільнення й арешти суддів не є прийнятним засобом відновлення демократії. «Як і будь-який громадянин, кожен суддя має право на справедливі процедури – дисциплінарну та/або кримінальну, – протягом якого його або її вина повинна бути належно доведена, а його чи її права на захист повинні дотримуватися», – зазначив у своїй заяві президент Венеційської комісії пан Джанні Букіккіо.

Насамперед, у демократичному суспільстві повинно бути дотримано, верховенство права, а також незалежність судової системи. Важливим компонентом верховенства права є конституційне правосуддя, яке здійснює Конституційний суд. Конституційний суд Туреччини має важливе значення для підтримки держави і демократії, шляхом забезпечення верховенства Конституції і її дотримання державою, а також за рахунок збереження верховенства права і європейських стандартів у галузі прав

людини, йдеться в заяві членів Асоціації конституційної юстиції країн Балтійського та Чорноморського регіонів, підписаних главами конституційних судів Молдови, Литви, Грузії та України.

У ЛІТНЯ ШКОЛА З КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Впродовж 25–30 липня 2016 р. тривала V Літня школа з конституційного права «Верховенство права і конституціоналізм», відкриття якої відбулося у стінах Конституційного Суду України. Традиційно Літня школа була присвячена принципам і цінностям європейської конституційної традиції. В організації заходу взяли участь Конституційний Суд України, координатор проектів ОБСЄ в Україні спільно з Асоціацією конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорного морів.

У рамках роботи школи було розглянуто низку актуальних проблем конституційного права,

належної правової процедури, верховенства права, а також системи захисту прав людини, що складалась у європейській правовій традиції.

Серед почесних гостей цьогорічної школи – голови конституційних судів зарубіжних держав: Алесандру Тенасе – президент Конституційного суду Республіки Молдова та Георгій Папуашвілі – президент Конституційного суду Грузії.

До участі в Літній школі в ролі викладачів запрошено президента Національної академії правових наук Олександра Петришина та президента Національного університету «Кієво-Могилянська академія» Андрія Мелешевича. Також перед учасниками школи виступали відомі вітчизняні експерти, науковці й дослідники в галузі конституційного права, теорії і філософії права, європейського права. Серед них – Юрій Барабаш, Олександр Водяніков, Микола Гнатівський, Дмитро Гудима, Василь Лемак, Наталія Мішина, Станіслав Погребняк, Сергій Різник, Михайло Савчин, Станіслав Шевчук.

